

Wreedheid als verdelende en verbindende factor

door Otti Thomas

Auteur Eric de Brabander smeedt in zijn vierde roman verschillende verhalen samen tot één geheel. De personages in 'Het dilemma van Otto Warburg' proberen een plek te geven aan de wreedheden waar mensen zich al generaties lang schuldig aan maken.

De verschrikkingen van concentratiekamp Buchenwald, het bloedige bewind van de Dominicaanse president Rafael Trujilo, de onafhankelijkheidsstrijd van de Centraal Afrikaanse Republiek en onderzoek naar een middel voor de bestrijding van kanker. Het zijn vier onderwerpen die schijnbaar weinig overeenkomsten hebben en zich dus vooral lijken te lenen voor een verhalenbundel of afzonderlijke romans. Auteur Eric de Brabander slaagt erin om ze bijna vanzelfsprekend samen te brengen in een samenhangende, boeiende roman.

Het 'Dilemma van Otto Warburg' begint en eindigt met het verhaal over de Duits-joodse wetenschapper uit de titel. Warburg, winnaar van de Nobelprijs voor Geneeskunde in 1931, ontdekt dat kankercellen sterven bij een gebrek aan glucose ofwel suiker. Gezonde cellen blijven in leven dankzij melkzuur. Als Adolf Hitler aan de macht komt, zet Warburg met diens toestemming zijn onderzoek naar kankerbestrijding voort. "Ik ben wetenschapper, ik hou me bezig met mijn vak. Niet met wie of wat goed, slecht of moreel verwerpelijk is," zegt hij tegen kritische collega's. "Doe niet zo somber. Dit gaat allemaal wel weer over."

Warburgs verwachting dat het allemaal wel meevalt, wordt gevolgd door het verschrikkingen in concentratiekamp Buchenwald. De Pools-joodse Sarah Weil en haar dochter Rebecca zijn getuige van de wreedheden waar mensen toe in staat zijn. "Achter het hek schuifelden graatmagere gestalten, sommigen in gestreepte pakken, sommigen vrijwel naakt. Een enkeling staarde nietszeggend naar de naderende groep nieuwe gevangenen." Getekend voor het leven, reizen ze na de bevrijding naar familie op Curaçao, waar Rebecca opgroeit en de liefde van haar leven ontmoet; de Dominicaan Tito d'Estrees.

De Brabander gebruikt Tito's verhaal om in het derde deel de afschuwelijke geschiedenis te vertellen over het gewelddadige bewind van de Dominicaanse president Rafael Trujillo. Zoals de moord op de zusters Mirabal. "Op weg naar huis stonden Trujillo's lijfwachten op hen te wachten. Ze dreven de zusters en de chauffeur uit elkaar en sloegen hen met honkbalknuppels dood."

Hoofdpersoon van het laatste deel is Esther, de dochter van Tito en Rebecca, die als medisch specialiste werkzaam is op Curaçao. De cirkel is rond als ze bij toeval op het onderzoek stuit dat Warburg gedurende de Tweede Wereldoorlog deed. Ze neemt zich voor om daar een vervolg aan te geven als gebaar naar de slachtoffers.

Vlotte pen

Dat 'Het dilemma van Otto Warburg' als een logisch verhaal leest, is in de eerste plaats te danken aan de vlotte pen van De Brabander. De auteur heeft zich de verschillende geschiedenissen duidelijk eigen gemaakt en vertelt ze in zijn eigen woorden. Feit en fictie vloeien naadloos in elkaar over, dialogen zijn realistisch en vertalingen van scheldwoorden in het Papiaments worden terloops toegevoegd, zodat het niet nodig is om te bladeren. De rode draad die alle verhalen echt aan elkaar bindt, is het geweld waar mensen van alle generaties en op alle continenten mee te maken krijgen. Daar is ook sprake van op Curaçao en in een fragment in Parijs. Geweld verdeelt, maar verbindt tegelijkertijd.

De personages proberen de confrontatie met geweld een plek te geven in hun eigen leven en in het bestaan van de mensheid als geheel. Warburg legt zich volledig toe op de wetenschap na zijn ervaringen als soldaat in de Eerste Wereldoorlog. "Ik heb verschrikkelijke dingen gezien in de loopgraven. Mensen met afschuwelijke verwondingen. Soldaten die blind van haat met hun bajonetten de tegenstander te lijf gingen. De angst, de geur van stront, pis en braaksel," zegt hij.

Tito worstelt met loyaliteit van zijn familie aan de gewelddadige Trujillo, zeker op het moment dat hij een gunst nodig heeft van de Dominicaanse president. Als hij na zijn studiegeneskunde een tijd in de Centraal Afrikaanse Republiek werkt, raakt hij er steeds meer van overtuigd dat mensen van nature wreed zijn en er dus niet zoiets is als een aangeboren universele moraal, die mensen stuurt in hun omgang met anderen. "Nooit had hij eerder zoiets wreeds gezien. Vrouwen lagen met opengesneden buiken, de foetussen op een hoop gegooid, dood in het stof. Mannen met doorgesneden kelen." Zijn dochter Esther klampt zich wanhopig vast aan haar geloof in het goede van de mens, want als geweld gewoon is, dan zijn slachtoffers onvermijdelijk. In Duitsland ontdekt ze vervolgens dat veel nazidokters nooit zijn gestraft vanwege hun belang voor de wetenschap.

Curaçao functioneert uitstekend als de schakel voor al die verhalen. Als het eiland een smeltkroes is van tientallen nationaliteiten, dan is het ook een verzamelpunt van evenzoveel waardevolle geschiedenissen van mensen die allemaal met dezelfde levensvragen en twijfels zitten, lijkt de boodschap van de auteur. Eigenlijk heeft 'Het dilemma van Otto Warburg' hetzelfde effect als de kust van

Venezuela, die onlangs tot vreugde van velen en zorg van anderen weer duidelijk zichtbaar was. Als hij pas op Curaçao is aangekomen, ziet ook Tito de kust van Venezuela aan de horizon. "U heeft uitzonderlijk geluk met deze heldere dag, want normaal genomen ziet u die berg niet. Dat is Pico Santa Ana op Paraguaña, een groot schiereiland dat bij de stad Coro aan Venezuela vastzit," zegt een vrouw met blauwgeverfde haren. De Dominicaan voelt zich door het zicht op het vaste land minder gevangen op Curaçao. Op vergelijkbare wijze geeft 'Het dilemma van Otto Warburg' de lezer het gevoel deel uit te maken van een grote wereld.

Het dilemma van Otto Warburg is de vierde roman van Eric de Brabander. In 2009 debuteerde hij met *Het Hiernamaals van Doña Lisa*, gevolgd door *Hot Brazilian Wax* en *het Requiem van Arthur Booi* in 2011 en *De supermarkt van Vieira* in 2013. *Het dilemma van Otto Warburg*, uitgegeven door In de Knipscheer, werd vorige week op Curaçao gepresenteerd en in oktober in Amsterdam.

Bron: Ñapa [*Amigoe*], zaterdag 19 november 2016